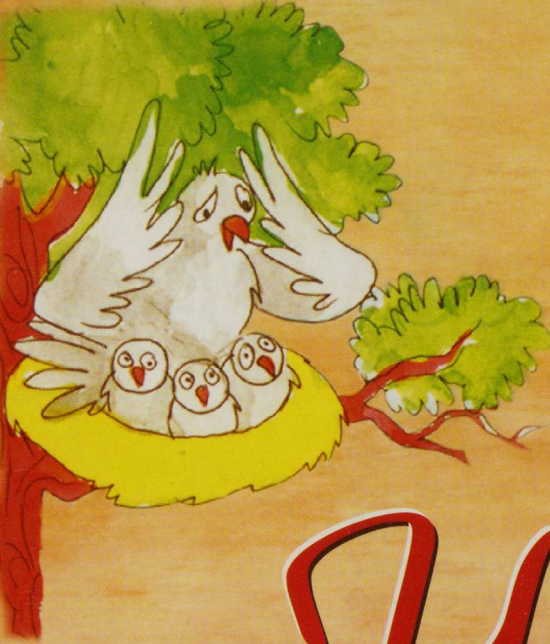

Nağıllar
aləmi

28

Yaxşı arxa

Abdulla Şaiq.
Y71. Yaxşı arxa. Nağıl.
Bakı: Çaşioğlu, 2008. –16 s., şəkilli.

İSBN № 978-9952-27-063-1

©«Çaşioğlu» nəşriyyatı, 2008

ASL D K 3269

A Ş M
Fəndunə qəbul olundu

QYK K 1509

Günlərin bir günündə,
Qalın meşə içində
Bir ac tülkü olurdu,
Acından qovrulurdu.
Qalmayırdı dağ, dərə,
Baş çəkirdi hər yerə.
Bir yerdə ov bilsəydi,
Ya uzaqdan görsəydi,
Quyruğunu diklərdi,
Güllə kimi gedərdi.

Görsə ağacda bir quş,
Başından oynardı huş.
İstəyərdi yavaşca
Dırmaşsın o ağaca.
Ancaq dişi batmazdı,
Əli quşa çatmazdı.
Altdan yuxarı yan-yan
Baxırdı heyran-heyran.
Qımıldasaydı yarpaq,
Başın kola soxaraq,
Yavaşca şönküyərdi,
O səsi dinləyərdi.
Hərdən bir şey umardı,
Gözlərini yumardı
Görərdi: kök cücələr,
Fərə, xoruzbeçələr
Qarşısında dənənir,
Cikkildəşir, səslənir.
Açarkən tez gözünü,

Görərdi tək özünü.
Durub mırıldanardı,
Alışardı-yanardı.
Gəzərdi boş-boşuna,
Çıxardı dağ başına.
Dolaşardı o dağı,
Seyr edərdi uzağı.
Dəyməzdi ov gözünə,
Çıxırdı çöl düzünə.
Həm ac, həm yorğun-argın.
Nəşəsiz, həm də darğın
Axşamadək gəzərdi,
Yorulardı, bezərdi.
Hər kol-kosa çatardı,
Qıvrılardı, yatardı.
Bir gün o çox düşündü,
Qoca qəlbi döyündü.
Dərin bir fikrə getdi,
Bir baxınız nə etdi?
Ağlına gəldi birdən
Dedi ki: "Axmağam mən,

Hazır bu qonşuluqda,
Çınarda, bu yavuşda,
Bala çıxarmış leylək.
Bir hiylə qurmaq gərək.
Alıb bir-bir balasın
Yeyim, qoy tutsun yasın".
Getdi, tapdı bir mişar,
Dedi: "Axtaran tapar..."
Əlin qoydu belinə,
Gəldi çinar dibinə
Dedi: - A leylək baba,
Köç bu ağacdən daha!
Bu çöl, yamac, bu orman
Mənə qalmış atamdan.
Bu gün üç gündür acam,
Bir loxmaya möhtacam.
Gəldim, kəsım çınarı,
Aparım, satım barı...
Əl apardı mişara,
Çəkdi onu çınara.
Ağac başında leylək

Bu sözləri eşitcək
Başladı yalvarmağa.
Dedi: -A tülkü ağa,
Rəhm elə gəl, ay aman!
Kəsmə çinarı, dayan!
Gəl yuvamı dağıtma,
Göz yaşımı axıtma.
Balalarım lüməkdir.
Qanadları gödəkdir.
Ağac başından yerə
Düşsələr birdən-birə
Tələf olarlar,-gözüm.
Mən buna necə dözüüm?
Tülkü dedi: - Yox, olmaz,
Bir dəqiqə yaramaz.
Əl apardı mişara,
Çəkdi onu çinara...
Leylək birdən bağırdı,
Gözündən yaş yağdırdı.
Dedi: - Aman, tələsmə,
Dayan, çinarı-kəsmə!
Üç balamdan birisin,
Ən böyüyün, irisin
Verrəm sənə, götür əl
Tülkü baba, rəhmə gəl,
Tülkü ağa şönkədi,

Qulağını diklədi,
Dedi: -Daha neyləyək,
At aşağı a leylək!
Leylək dayandı bir az,
(Ana balaya qıymaz),
Qıymadı balasına,
Ağladı yana-yana.
Varmadı onun əli,
Baxdı ona kədərli.
Gördü tülkü gözləyir,
Onu yerdən səsleyir.
Leylək dedi: - Ay aman!
İşim oldu nə yaman!
O yazıq dərddi ana,
Ürəyi yana-yana
Dimdiyini uzatdı,
Bir balasını atdı.
Tülkü qapdı havada.
Parçaladı orada,
Çəkdi balta dişinə,
Yedi getdi işinə.

Keçdi bir üç gün daha,
Qudurdu tülkü ağa.
Birbaşa, durdu, yenə
Gəldi çinar dibinə.
Dedi: - A leylək baba,
Köç bu ağacdən daha!
Yenə üç gündür acam,
Bir loxmaya möhtacam.

Həyatım olmuş acı,
Kəsməliyəm ağacı.
Əl apardı mişara,
Çəkdi onu çinara.
Leylək bağırdı: - Aman!
Kəsmə ağacı dayan!
Gözümün ağ-qarası,
Ürəyimin parası,
İki balam qaldı, bax,
Olsun başıma torpaq...
Daşımı mənim ürəyim,
Anayam, var diləyim.
Qıymaram-onlara mən
Bədir, insaf elə sən,
Qoy bir böyüsün onlar,
Bir qol-qanad açsınlar,
O zaman al mişarı,
Kəs dibindən çinarı.
Tülkü dedi: - Yox, olmaz!

Bir dəqiqə yaramaz!
Kəsmək üçün çinarı
Götürdü tez mişarı.
Leylək dedi: - Tələsmə,
Dayan, çinarı kəsmə!
Od tutdu yana-yana,
Ürəyi döndü qana;
Bir balasını yenə
Alaraq dimdiyinə,
Öpdü iki gözündən,
Dimdiyindən, üzündən,
Atdı tülküyə sarı,
Dedi: -"Al, rədd ol barı!
Tülkü qapdı havada,
Parçaladı orada.
Çəkdi balta dişinə,
Yedi, getdi işinə.
Qonşu ağacda qarğa
Qonmuşdu bir budağa,

Bu hiyləni o qandı,
Leyləyə qəlbi yandı,
Dedi: - A leylək sənin,
Qara daşdır ürəyin.
Bax gör, bir neyləyirsən?
Öz balanı verirsən
Açgöz, murdar tülküyə,
Dəb salırsan ölkəyə.
Bu sözləri eşitcək,
Hönkürtü vurdu leylək,
Dedi: -Neyləyim, qardaş?
Düşsün başıma bir daş!
De görüm, hansı ana
Qıyar öz balasına?
İşim düşmüşdü dara,
Tapmadım başqa çara.
Əlindəki mişarı görmədinmi?
Çinarı O insafsız kəsirdi,
Canım zağ-zağ əsirdi...
Qarğa dedi: - Ay axmaq,
Sadəilliyi burax!

Pis olar yoxsa halın,
Yox şüurun, kamalın.
Uzunboy, uzunboğaz,
Xeyrə, şərə yaramaz.
Ayaqların bir arşın.
Ondan uzundur başın.
Ağlın ancaq ködəkdir,
Adın hacileyləkdir.
Yox o boyun faydası,
Hər işin var qaydası
Hiylə gəlir o sənə,
İnanırsan düşməne.
Olsa min bir mişarı,
Kəsə bilməz çinarı.
Sənə gəlir, o, kələk,
Burax, qoy kəssin görək...
Leylək dedi: -Ay oğul,
Bunu bilmirdim, sağ ol!
Saldın məni sən başa,
Sağ ol, qarğa çox yaşa!..

Keçdi bir üç gün, yenə
Haman çinar dibinə
Tülkü buyurdu gəldi,
Lovğa-lovğa çöməldi,
Dedi: - A leylək baba,
Köç bu ağacdən daha!
Leylək cavab vermədi,
Ona baş endirmədi.
Kəsmək üçün çinarı
Tülkü aldı mişarı.
- Köç bu ağacdən, - dedi.
Məni bu aclıq yedi.
Gərək kəsilsin çinar.
Buna bir sözünmü var?
Tülkü dardı özünü,
Bitirməmiş sözünü,
Leylək boynun uzatdı,
Tüklərini qabartdı,
Dedi: - Rədd ol, hiyləgər!
Lovğalanma bu qədər.
Bədir, bu hiyləyə sən
Sinəmə dağ çəkmişən...
Anlamışam işini.
Nə qıcıyıb dişini
Gəc baxırsan üzümə?
Get, görünmə gözümə!
Tülkünü heyrət aldı,

Yerində donub qaldı
Dərdə, qəmə büründü,
Dərin-dərin düşündü.
Sonra dedi: - A, yassar,
Səni bir öyrədən var.
Turşutdu o, üzünü,
Dolandırdı gözünü,
Ürəyi yana-yana,
Baxdı o yan-bu yana.
Birdən gördü qarğanı,
Qaynadı, coşdu qanı,
Dedi: "Aha, bu qarğa,
Olmuş leyləyə darğa,
Yoxsa bir şey qanmazdı,
Hiyləni anlamazdı".
Sonra yenə şönkədi,
Qulağını diklədi,
Dedi: -A, yassar qarğa,
Paxıl, gözüdar qarğa,
Bu nə cürətdir etdin,
Bu leyləyi öyrətdin?
Nə qalmış idi sənə?
Yamanlıq etdin mənə.
Olsun iki gözün kor,
İndi bircə dayan dur,
Bir gün üzüb başını,
Bişirərəm aşını.
Qalxdı suyu süzölmüş,
Ağzı, gözü büzölmüş,
Meşə ilə gedirdi,
Mırıldanıb deyirdi:
"Ay paxıl, şeytan qarğa,
Səbr et, bir dayan, qarğa,
Sənə qurum bir kələk,
Aləmə olsun örnək".

Günəş üfüqdə söndü,
 Yavaş-yavaş büründü
 Çən, dumana çöl, çayır,
 Yamac-dərə, çöl, bayır.
 Yuxu zamanı gəldi,
 Qurdlar, quşlar çəkildi.
 Bulud altından yalnız
 Göz qırpırdı ay, ulduz,
 Yox səs-səmir bir yerdə,
 Ancaq boş dərələrdə
 Sular çağlar, gülümsər,
 Sıra dağlar səs verər...
 Bir hiylə qursun, deyə
 Tülkü girdi meşəyə.
 Uzandı ac və yorğun,
 Əhvalı xeyli pozğun.
 Qarnı quruldayırdı,
 Durub mırıldayırdı.
 Yuxu girməz gözünə,
 Deyinir öz-özünə:
 "Fələk, bu qanlı səhər,
 Açılmayacaq məgər?"
 Gözləyirdi bir fürsət,
 Hər dəqiqə, bir saət

Bir il keçirdi ona,
 Qalmışdı yana-yana.
 Uzun gecəni oyaq
 Başa vurdu, bir sayaq
 Dan yeri ağarçağın
 Tülkü ağa ac, yorğun
 Silkələdi özünü,
 Açdı iki gözünü.
 Bir əsnədi, gərnəşdi,
 Ürəyini qəm deşdi.
 Durdu, çıxdı o, koldan,
 Qalmamışdı onda can.
 Dərs verməyçin qarğaya
 Gəldi birbaş tarlaya.
 Bir az baxdı, dayandı,
 Birdən yerə uzandı.
 Ölülüyə özünü
 Qoyub, yumdu gözünü...
 Göyün üzündə yalnız
 Var idi bircə ulduz...
 Doğdu günəş, yayıldı,
 Dağlar, daşlar ayıldı,
 Sular, dağlar, bayırlar,
 Səhrələr, həm çayırlar,
 Hər yan rəngə boyandı,
 Şux təbiət oyandı.

Açır əlvan çiçəklər,
Uçuşur kəpənəklər.
Quşlar atılır, düşür,
Cəh-cəh vurur, ötüşür.
Səfa içində hər yan...
Yalnız tülkü, bağı qan,
Qarğacığı tutmağa
Çalışır tülkü ağa..
Uca palıd başında,
Qarıldayırkən qarğa,
Gördü uzanıb tülkü,
Əsla tərənmir tükü.
Üzü, gözü büzüşmüş,
Yerə ölü tək düşmüş...
"Bax, bu hiylədir!"-deyə
Qarğa, güldü tülküyə.
Dedi: - Ay uzuqulaq,
Məni sanırsan axmaq?
Şeytan kimi yatırsan,
Mənə yalan satırsan?
Elə bildin duymaram,
Yox, hiylənə uymaram.
Tülkü çıxarmadı səs,
Almayırdı heç nəfəs.
Qarğa baxdı bir müddət,

Qəlbində yandı həsrət,
Dedi ki: "Bu hiyləgər
Ölmüş olsaydı əgər,
Səhər, günorta, axşam
Mən də edərdim bayram.
Deşib beynin yeyərdim,
Dimdiyimi silərdim.
Atıldım ağaca,
Səs salardım yamaca".
Səbr et, dayan, a qarğa,
Danışma lovğa-lovğa.
"Yerdə yatan yumurta
Göydə uçan quş olur".
Qarğa baxdı bir zaman,
Gördü yox tülküdə can.
Dedi: "Canı çıxıbdır,
Aclıq onu yıxıbdır.
Aldanmaq olmaz, ancaq
Gərəkdir ayıq olmaq".
Uçdu gəldi o birbaş,
Götürdü bir kiçik daş,
Qoydu onun buduna.
Diqqətlə baxdı ona
Dedi: "Yoxsa bu ac bəy
Mənə gəlir bir kələk?"

Səhər yenə gələrəm,
İşi yəqin bilərəm:
Ölməmiş olsa əgər,
Bu daş üstündən düşər.
Onda, billəm diridir,
Hiyləgərin biridir..."
Gördü ki yoxdur qarğa.
Uçdu, getdi uzağa.
Tülkü duydu bu işi,
Gördü, batmadı dişi.
Söylədi: "Ay hiyləgər,
Qoy bir açılıns səhər.
Bu günü də vur başa,
Bir gün də artıq yaşa.
Sabah yəqin tutaram,
Bir nəfəsə udaram".
Tülkü doymuşdu cana,

Göz gəzdirdi hər yana.
Baxdı o hər budağa,
Gördü ki yoxdur qarğa.
Qalxdı, üstünü sildi,
Meşəliyə çəkildi.
Susuz, aç, argın, yorğun,
Əhvalı xeyli pozğun,
Gözü ovda və quşda,
Dərələrdə, yoxuşda.
Nə kəklik var, nə turac,
Bomboşdur dərə, yamac.
Hər şey çıxmışdı yoxa..,
Göz yaşa axa-axa,
Çox axtardı, dolaşdı,
Qan-tər başından aşdı
Qurtardı lap qüvvəti,
Qalmaqda heç taqəti.

Leyləyi etdi tez yad,
Qarğadan çəkdi min dad.
Oxu toxundu daşa,
O günü vurdu başa...
Axşam sular qaraldı,
Ətrafı zülmət aldı.
Daşdı, dərdi çox oldu,
Bir kolluğa soxuldu.
Atdı yerə başını,
Tökdü o, göz yaşını.
Boşa çıxmışdı oxu,
Girməz gözüne yuxu.
Bir il keçdi o gecə...
Qızıl şəfəq söküncə,
Silkələdi özünü,
Açdı iki gözünü.
Tülkü qalxdı yerindən,
Bir ah çəkdi dərinə,
Aşdı kiçik bir dəre,
Gəldi dünənki yerə.
Həmin daşı üstünə
Qoydu, uzandı yenə...
Doğmuşdu dan ulduzu,
Açılırdı göy üzü

Ağac başında qarğa
Qarıldayırkən "qa-qa",
Gördü tülkünü birdən
Uçub gəldi yerindən.
Daşı yerində görcək
Dedi: - "Aha, ay tülək,
Bulandırılıb saf suyu,
Qazıdın dərin quyu.
Özün düşdün quyuya,
Dərin bulanıq suya.
Aclıq səni sıxmışdır,
Artıq canın çıxmışdır.
Qəbul olmuşdur duam,
Bu gün edərəm bayram".
Diqqətlə baxdı ona,
Uçdu qondu yanına.
Dimdiklədi bir-iki,
Səs çıxartmadı tülkü.
Qondu onun başına,
Gözlərinə, qaşına
Dimdik vurarkən, birdən
Tülkü sıçradı yerdən,
Elə tutdu qarğanı,
Az qaldı çıxsın canı.

Dedi: - A fitnə, şeytan,
Qurtarmazsan daha can.
Sən leyləyi öyrətdin.
Məni ruzumdan etdin.
Bilmədin, ay yaramaz,
Mənə dolaşmaq olmaz?
Alıb səndən intiqam,
Bu gün elərəm bayram.
Qarğa dedi: - Ay gözüüm,
Yox deyəcək bir sözüm,
Ye, ançaq, ey bəxtiyar,
Bircə vəsiyyətim var.
Əvvəl onu deyərsən,
Sonra məni yeyərsən.
Yaxınlaşıbdır əcəl,
Vəsiyyətə et əməl!
Tülkü dedi: - Dayanma,

Tez ol, söylə yubanma!
Qarğa dedi: - Tülkü bəy,
Əcəl çatdı, nə etmək!
Halal olsun ətim, ye!
Ancaq bu sözləri de:
"- Gorsuz, kəfənsiz qarğa,
Yurdsuz, vətənsiz qarğa,
Həsərlə keçdi ömrün,
Yazıq sənə, qa-qa-qa!"
Tülkü durdu deməyə,
Hazırlandı yeməyə.
Quyruğunu tutdu şək,
Deyirdi çox sevincək:
"Gorsuz, kəfənsiz qarğa,
Yurdsuz, vətənsiz qarğa,
Həsərlə keçdi ömrün,
Yazıq sənə, qa-qa-qa!"

Deyəndə tülkü bəy "qa",
Ağzından çıxdı qarğa.
Getdikcə qanad aldı,
Bir ox kimi ucaldı.
Uçdu göylərə qarğa,
Sonra bir dik budağa
Qonub, güldü tülküyə,
- Hünərin var, tut! - deyə
Tülkü alışdı, yandı,
Öz işindən utandı.

ABDULLA ŞAİQ

Yaxşı arxa
(nağıl)

Naşiri
Nəşriyyatın direktoru
Mətbəenin direktoru
Texniki redaktoru və
kompüter dizaynı
Rəssamı

Hikmət Hüseynov
Eldar Əliyev
Səhraf Mustafayev

Fərid Kərimov
Ramil Əliyev

Çapa imzalanıb 03.03.2008.

Sifariş №100. Sayı 500 nüsxə. Formatı 70x100^{1/16}.

F.ç.v. 1. Ş.ç.v.1,29. Ş.r.o.6,45. Ofset çapı.

Qiyməti 60 qəpik

«Çaşıoğlu» nəşriyyatı

«Çaşıoğlu» mətbəəsi

Bakı ş., M.Müşfiq küç., 2a.

Telefon: 447-49-71

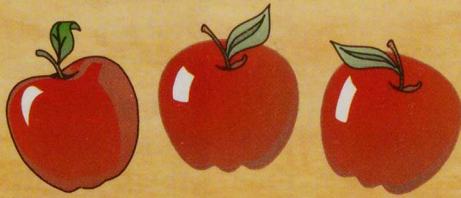
ASUDK 3269

A Ş M
Fərdinə qəbul olundu

QYJK 1509

60 qəpik

1509

ISBN 978-9952-27-063-1

9 789952 270631

ÇAŞIOĞLU